

V – ДИРЕКТИВА О ДИСТРИБУЦИЈИ ОСИГУРАЊА И ОСТАЛИ ПРОПИСИ ЕУ / INSURANCE DISTRIBUTION DIRECTIVE AND OTHER EU REGULATIONS

Проф. др Пјерпаоло Марано*

Директива о дистрибуцији осигурања и дигитална трансформација

<https://doi.org/10.18485/aida.2023.24.ch19>

Примљен: 8. 2. 2023.

Прихваћен: 23. 2. 2023.

Прегледни научни рад

Апстракт

Процес израде Директиве о дистрибуцији осигурања (даље у тексту: ДДО) одвијао се паралелно са развојем апликација нових технологија у осигурању – *InsurTech*, због чега нову технологију *InsurTech* не ставља у центар правног регулисања. Без обзира на то, чини се да је ДДО у стању да регулише многа нова правна питања која се тичу модела дигиталне дистрибуције, док се најподмуклији регулаторни изазови састоје од усклађивања предстојећег општег регулаторног оквира о дигиталној трансформацији са специфичностима сектора осигурања.

Кључне речи: дистрибуција осигурања, *InsurTech*, онлајн осигурање, дигитална трансформација

1. УВОД

Комисија је издала нацрт предлога за реформу Директиве 2002/92/ЕУ о посредовању у осигурању у јулу 2012. Резултат тог законодавног процеса је Директива 2016/97/ЕУ од 20. јануара 2016. о дистрибуцији осигурања, који је захтевао да га државе чланице спроведу до 23. фебруара 2018. Нека питања нису била јасно дефинисана или предвидива када је сачињен и одобрен предлог ДДО након троипогодишњег законодавног процеса. Процес израде Директиве о дистрибуцији осигурања (даље у тексту: ДДО) одвијао се паралелно са развојем апликација нових технологија у осигурању – *InsurTech*, због чега нову технологију *InsurTech* не ставља у центар правног регулисања.

Ипак, чини се да је ДДО у стању да регулише многа нова правна питања која се тичу модела дигиталне дистрибуције. Принципи и правила који су уведени

* Универзитет на Малти, Католички универзитет Св. срца, Универзитет Летоније у Риги, имејл: Pierpaolo.Marano@unicatt.it.

са ДДО довољно су прилагодљиви да управљају начином на који произвођачи и дистрибутери морају дизајнирати и дистрибуирати производе осигурања након дигиталне трансформације. Стога, правилно тумачење правног оквира који је успостављен ДДО у принципу искључује потребу за новим правилима.

С друге стране, Европска комисија је предузела бројне кораке да у потпуности схвати и процени феномен *FinTech* и његове последице на сектор финансијских услуга након усвајања ДДО. У том циљу, један од најрелевантнијих докумената које је објавила Европска комисија је Акциони план за *FinTech* из 2018. године, у којем је Европска унија признала да *FinTech* представља и могућности и изазове за усклађеност са прописима и надзор. Такође је прихваћено да европски регулаторни и надзорни оквири треба да омогуће фирмама које послују на јединственом тржишту Европске уније да извуку корист од финансијских иновација како би безбедно својим клијентима понудиле најприкладније и најприступачније производе. Штавише, такви оквири такође треба да обезбеде висок ниво заштите потрошача и инвеститора и да обезбеде отпорност и интегритет финансијског система.

У следећим пасусима предмет анализираће бити како се ДДО бави питањима која проистичу из *InsurTech* и даће се преглед предстојеће Уредбе ЕУ о дигиталној трансформацији како би се проценило како је она усклађена са одредбама ДДО.

2. ОТПОРНОСТ ДДО: ИНТЕРНЕТ СТРАНЕ ЗА КОМЕРЦИЈАЛНО УПОРЕЂИВАЊЕ

Способност ДДО да регулише моделе дигиталне дистрибуције је очигледна у неколико аспеката. За почетак, интернет страна за комерцијално упоређивање су најстарији облик канала дистрибуције који произилази из *InsurTech*. ДДО не даје никакву дефиницију интернет страна за упоређивање, али дистрибуција производа осигурања укључује активности које обављају те интернет стране. Субјекти који врше поређење могу се квалификовати као посредници у осигурању или споредни посредници у осигурању и спадају у делокруг ДДО (Marano, 2019, 298). Штавише, дефиниција дистрибуције осигурања односи се на „интернет стране или друге медије”, због чега она обухвата и традиционалне интернет стране за упоређивање и алтернативне моделе упоређивања као што су апликације за поређење цена за паметне телефоне и услуге анализатора података (Marano, 2019, 300; Marano, 2016, 75 и даље).

Европска агенција за надзор осигурања и пензијских фондова (даље у тексту: ЕАНОПФ) је објавила добре праксе на интернет странама за упоређивање пре ДДО (ЕИОРА, 2014). Очекује се да ће ове праксе бити добровољно усвојене од стране релевантних учесника на тржишту и могу послужити као референца за даљи рад надлежних националних органа (ЕИОРА, 2014, 6). Њихов циљ је да промовишу транспарентност, једноставност и правичност за кориснике интернета на тржишту за онлајн поређење производа осигурања. Иако су ове праксе претходиле ДДО, оне допуњују опште принципе и стандарде Директиве, као што су обавеза дистрибутера осигурања на информисање, принцип поступања у најбољем интересу и унакрсна продаја (Marano, 2019, 300 и даље).

2. 1. Осигурање преко интернет платформе

Други модел дигиталне дистрибуције је осигурање преко интернет платформе. ЕАНОПФ је спровела анкету међу националним надлежним органима да би се разумело да ли и како да се регулише осигурање преко интернет платформе. Анализа је испитала три модела таквог начина осигурања који већ функционишу у неким државама чланицама: модел брокера, модел осигураваача и самоуправни модел (Braun, Schreiber, 2017). ЕАНОПФ је закључила да ће платформама које раде по брокерском моделу и моделу осигураваача бити издаване дозволе за посредовање у осигурању или за делатност осигурања које иначе добијају друштва за осигурање, и да ће сходно томе пратити све прописе о осигурању (ЕИОРА, 2019а). Насупрот томе, ДДО не садржи посебна правила о субјектима који управљају самоуправном делатношћу или самом делатношћу. Стога је ЕАНОПФ издала Најбољу праксу упућену таквим управљачима платформи за осигурање равноправних партнера, које није лако класификовати према тренутној регулативи јер раде по самоуправном моделу (ЕИОРА, 2019а, 26¹).

Укратко, правила ДДО треба да се баве правним питањима која произилазе из два равноправна модела пошто лица који управљају овим моделима спадају у делокруг ДДО (Clemente, Marano, 2020, 461 ff; Ostrowska, Ziemak, 2020, 43 ff; Marano, 2019, 305 ff). Нова правила би требало да регулишу самоуправни модел јер он не спада у дистрибуцију осигурања, односно није повезан са производима осигурања (Lima Rego, Campos Carvalho, 2020, 42).

2. 2. Робо-саветници

Робо-саветници су најновији дигитални посредници осигурања. ДДО не уводи посебна правила за ову активност. Ипак, правна лица која своју делатност обављају преко система робо-саветовања у принципу спадају у делокруг ДДО јер се баве дистрибуцијом производа осигурања (Marano, 2019, 309 f). ДДО обезбеђује стандарде и за посреднике и за савете (Directive /EU/ 2016/97, чл. 2, ст. 1, тач. /15/, чл. 18, 19, ст. 1, тач. /ц/ и чл. 20).² Ови стандарди се односе и на оне који своју делатност обављају кроз пружање робо-савета (Ostrowska, Balcerowski, 2021, 203 f).

Одговорност дистрибутера да изврши процену подобности „неће бити смањена због чињенице да се савети о инвестиционим производима заснованим на осигурању пружају у целини или делимично путем аутоматизованог или полуаутоматизованог система” (Commission Delegated Regulation (EU) 2017/2359, чл. 12).³ Овај принцип је изричито успостављен за дистрибуцију инвестиционих

¹ ЕАНОПФ је истакла да је важно оцењивати конкретне пословне моделе и да исход може да буде да и те платформе послују по прописима о делатности осигурања или су нерегулисана као на пример, да се њихово пословање налази више у области платних услуга.

² А за инвестиционе производе заснованим на осигурању – чл. 29 и 30 ДДО.

³ Преамбула, бр. 10 Делегиране уредбе Комисије (EU) 2017/2359 наводи разлог за то правило: „јер ти системи пружају личне инвестиционе препоруке, што треба да се заснива на оцени прикладности.”

производа заснованих на осигурању. Строго говорећи, дакле, ниједан европски стандард не утврђује примену овог принципа за остале производе животног и неживотног осигурања. Међутим, националним законима (и кор праксу судова) може се проширити такав принцип на све производе осигурања током примене (или тумачења) ДДО у националне прописе.

У корист проширења овог принципа на све производе осигурања, може се тврдити да правила о надзору и управљању производима (даље у тексту: НУП) имају кључну улогу у роботизованом саветовању, пошто произвођачи морају да прате како алгоритми обрађују своје производе када их дистрибуирају посредници које су произвођачи одабрали као адекватан за дистрибуцију путем овог алата (Marano, 2019, 313 и даље). Ово праћење се такође мора спроводити када се производи осигурања продају уз саветовање, без обзира на то да ли се: (1) савет даје на „традиционалан” начин или путем аутоматизованих или полуаутоматизованих система, и (2) да ли су производи улагања заснована на осигурању производ или неки други производ животног или неживотног осигурања.

3. НОВИ РЕГУЛАТОРНИ ОКВИР О ДИГИТАЛНОЈ ТРАНСФОРМАЦИЈИ: ДИГИТАЛНА СТРАТЕГИЈА ЕУ

Отпорност ДДО треба да се процењује према регулаторном оквиру ЕУ о дигиталној трансформацији. Иако се овај регулаторни оквир који се дефинише не тиче изричито тржишта осигурања, вероватно ће утицати на друштва за осигурање и посреднике. Дефинисање овог оквира је још увек у току. Чак и ако су неке законске одредбе донете, датум за њихово ступање на снагу још није дошао. Дакле, овде можемо дати само наговештај.

Дигитална трансформација Европе, односно „Европа за дигитално доба”, један је од шест политичких приоритета Комисије (European Commission, 2019a). Дигитална стратегија ЕУ спада у дигиталну трансформацију и има за циљ да ова трансформација функционише за људе и предузећа. Према овој стратегији, Комисија је одлучна да направи ову европску „Дигиталну деценију”, са јасним нагласком на податке, технологију и инфраструктуру (European Commission, 2019b). Радње које треба да постигну овај циљ обухватају следеће:

(а) Закон о дигиталном тржишту (Regulation /EU/ 2022/1925), који је ступио на снагу 1. новембра 2022. године, који поставља објективне критеријуме за квалификацију велике онлајн платформе као „чувара капија”, укључујући оне платформе које пружају услуге онлајн посредовања, и утврђује обавезе за ове чуваре врата. „уради” и „немој урадити” морају се придржавати својих свакодневних операција.

(б) Закон о дигиталним услугама (Regulation (EU) 2022/2065), који је ступио на снагу 16. новембра 2022, који дефинише обавезе и одговорност за пружаоце посредничких услуга, посебно онлајн платформе као што су друштвени медији и тржишта.

(ц) Стратешки оквир ЕУ заснован на основним вредностима има за циљ да изгради поверење код грађана да би прихватили решења заснована на вештачкој

интелигенцији, истовремено подстичући предузећа да их развијају (European Commission, 2021).⁴

(д) Европска стратегија података за стварање јединственог тржишта за податке на којем подаци могу слободно да циркулишу унутар ЕУ и кроз секторе, у потпуности да се поштују европска правила, посебно приватност и заштита података, као и закон о конкуренцији, а правила за приступ и коришћење података су поштена, практична и јасна (European Commission, 2020e). Таква стратегија је довела до Закона о управљању подацима (Regulation (EU) 2022/868).

„Дигитална деценија” амбициозне Европе, укључујући информатичку безбедност (European Commission, 2020c) и Е-идентитете (Regulation (EU) No 910/2014) и усклађена са Уредбом за пословне кориснике услуга онлајн посредовања (Regulation (EU) 2019/1150), одвијала се паралелно са Пакетом за дигиталне финансије који је Европска комисија усвојила 24. септембра 2020. укључујући стратегију дигиталних финансија (European Commission, 2020d), законодавне предлоге о крипто-активи (European Commission, 2020f), док је Закон о дигиталној оперативној отпорности ступио на снагу 16. јануара 2023 (Regulation (EU) 2022/2554).

3. 1. Регулаторни оквир за дигиталну трансформацију и сектор осигурања

Оквиру правила о дигиталној трансформацији који се дефинише приступиле су и европске власти како би процениле његов утицај на банкарство, финансије и осигурање.

Европски надзорни органи (Европска агенција за надзор банака, Европска агенција за хартије од вредности и финансијска тржишта и Европска агенција за надзор осигурања и пензијских фондова – прим прев.) су радили на дигитализацији финансијских услуга (ESMA, EBA, EIOPA, 2019), а ЕАНОПФ се фокусира на осигурање. Последњих година ЕАНОПФ је почела са хоризонталном анализом, објављујући консултативне документе, извештаје и регулаторне смернице о темама као што су вештачка интелигенција, рачунарство у облаку, отворено осигурање, *blockchain* или захтеви за лиценцирање у контексту *InsurTech* (EIOPA, 2019a). Поред тога, ЕАНОПФ је усвојила Стратегију дигиталне трансформације (EIOPA, 2021a) и идентификовала пет кључних дугорочних приоритета у вези са дигиталном трансформацијом, који ће усмеравати доприносе ЕАНОПФ о темама дигитализације.⁵

Такође, ЕАНОПФ је организовала неколико округлих столова о *InsurTech*-у и створила посвећену експертску групу заинтересованих страна за дигиталну етику како би расправљала о овим темама из шире перспективе и развијала скуп принципа дигиталне одговорности у осигурању (EIOPA, 2021b).

⁴ Предлог је проистекао из докумената Европске комисије: European Commission, 2020a; European Commission, 2020b.

⁵ То су следећи приоритети: (1) утицај на развој доброг европског екосистема података, (2) припрема за повећање обухвата вештачком интелигенцијом са нагласком на финансијску инклузију, (3) обезбеђивање приступа финансијској стабилности и отпорности који је окренут будућности, (4) схватање предности Јединственог европског тржишта, (5) унапређење надзорних способности ЕАНОПФ и надлежних националних органа.

Принципи дигиталне одговорности бавиће се, из перспективе правичности / етике, употребом нових пословних модела, технологија и извора података у осигурању. Они треба да искористе друге повезане међусекторске послове развијене у другим међународним форумима и, где је потребно, да их прилагоде контексту осигурања (ЕЈОРА, 2019б, 3).

ДДО открива своју способност да регулише таква питања. Праведност и недискриминација у дигиталном контексту треба да потпадне под делокруг општег принципа ДДО према којем дистрибутери увек морају поступати савесно, поштено и професионално у складу са најбољим интересима својих купаца (Directive (EU) 2016/97, чл. 17). Дигитална одговорност ће вероватно укључити транспарентност, јер се од дистрибутера осигурања захтева да „пруже клијенту објективне информације о производу осигурања у разумљивом облику како би му омогућиле да донесе информисану одлуку” (Directive (EU) 2016/97, чл. 20).

4. ЗАКЉУЧЦИ

Чини се да је ДДО отпорна на нове технологије, иако би били пожељно да се мало измени како би се боље прилагодила новим дигиталним сценаријима. Преиспитивање предуговорних информационих докумената, на пример, неопходно је како би они били спојиви са новим технологијама које се користе за закључивање уговора. Најизазовнији ризик је да ДДО може изгубити своју централну улогу у регулисању дистрибуције осигурања, барем дигиталне. Мноштво регулаторних извора могло би регулисати такву дистрибуцију. Догађаји у регулацији дигиталних активности би требало да буду прилагођени пословима осигурања и укључени у ДДО. Овај приступ би фаворизовао хармонизовану имплементацију правила осигурања у државама чланицама јер би оне морале да разматрају регулаторну интервенцију у целини. Дигитална дистрибуција осигурања може повећати организационе захтеве, али не поништава њихову везу са правилима понашања. Осим тога, обавезе у вези НУП захтевају да се узме у обзир и једно и друго да би се, према потреби, проценила дистрибуција-производ. Такође, примена принципа сразмерности треба да омогући избегавање да трошкови испуњавања услова за обављање дистрибуције осигурања у дигиталном окружењу буду погубни за мале и средње дистрибутере.

Превео: проф. др Слободан Јовановић

ЛИТЕРАТУРА

- Braun, A., Schreiber F. (2017). *The current InsurTech landscape: business models and disruptive potential*, Study Report. St. Gallen: Institute of Insurance Economics.
- Clemente G.P., Marano P. (2020), The broker model for peer-to-peer insurance: an analysis of its value, *Geneva Papers on Risk and Insurance: Issues and Practice*, 457–481.
- Commission Delegated Regulation (EU) 2017/2359 of 21 September 2017 supplementing Directive (EU) 2016/97 of the European Parliament and of the Council with regard to information require-

- ments and conduct of business rules applicable to the distribution of insurance-based investment products, *Official Journal of the European Union*, L 348, 20.12.2017.
- Directive (EU) 2016/97 of the European Parliament and of the Council of 20 January 2016 on insurance distribution (recast), *Official Journal of the European Union*, L 26, 2.2.2016.
- EIOPA. (2014). *Report on Good Practices on Comparison Websites*, January 2014, доступно на: https://register.eiopa.europa.eu/Publications/Reports/Report_on_Good_Practices_on_Comparison_Websites.pdf, 20. 1. 2023.
- EIOPA. (2019a). *Report on best practices on licencing requirements, peer-to-peer insurance and the principle of proportionality in an insurtech context*, доступно на: <https://register.eiopa.europa.eu/Publications/EIOPA%20Best%20practices%20on%20licencing%20March%202019.pdf>, 20. 1. 2023.
- EIOPA. (2019b). *Call for expression of interest to join Consultative Expert Group on digital ethics in insurance*, 4. 7. 2019, доступно на: https://www.eiopa.europa.eu/sites/default/files/publications/consultations/call_for_expression_of_interest_-_eiopa_consultative_expert_group_on_digital_ethics.pdf, 20. 1. 2023.
- EIOPA. (2021a). *Digital Transformation Strategy – Promoting sound progress for the benefit of the European Union economy, its citizens and businesses*, EIOPA(2021)0060407, 10 December 2021. Доступно на: https://www.eiopa.europa.eu/sites/default/files/publications/reports/digital_transformation_strategy_-_final.pdf, 20.1.2023.
- EIOPA. (2021b). *Artificial intelligence governance principles: Towards ethical and trustworthy artificial intelligence in the european insurance sector – A report from EIOPA’s Consultative Expert Group on Digital Ethics in insurance*, June 2021. Available at: <https://www.eiopa.europa.eu/sites/default/files/publications/reports/eiopa-ai-governance-principles-june-2021.pdf>, 20.1.2023.
- ESMA, EBA, EIOPA. (2019). *Report FinTech: Regulatory sandboxes and innovation hubs*, JC 2018 74. Доступно на: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/jc_2018_74_joint_report_on_regulatory_sandboxes_and_innovation_hubs.pdf, 20. 1. 2023.
- European Commission. (2019a). *The European Commission’s priorities 2019-24*, 16 July 2019, доступно на: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024_en, 20. 1. 2023.
- European Commission. (2019b). *A Europe fit for the digital age*, доступно на: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_en#actions, 20. 1. 2023.
- European Commission. (2020a). *White Paper on Artificial Intelligence: a European approach to excellence and trust*, 19 February 2020, available at: https://commission.europa.eu/publications/white-paper-artificial-intelligence-european-approach-excellence-and-trust_en, 20. 1. 2023.
- European Commission. (2020b). *Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European economic and social committee – Report on the safety and liability implications of Artificial Intelligence, the Internet of Things and robotics*, COM(2020) 64 final, Brussels, 19.2.2020. Доступно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0064&from=en>, 20. 1. 2023.
- European Commission. (2020c). *Joint communication to the European Parliament and the Council – The EU’s Cybersecurity Strategy for the Digital Decade*, JOIN(2020) 18 final, Brussels, 16.12.2020. Доступно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020JC0018&from=ga>, 20. 1. 2023.
- European Commission. (2020d). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social committee and the Committee of the regions – On a Digital Finance Strategy for the EU*, COM(2020) 591 final, Brussels, 24.9.2020. Доступно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0591&from=EN>, 20. 1. 2023.

- European Commission. (2020e). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social committee and the Committee of the regions – A European strategy for data*, COM(2020) 66 final, Brussels, 19.2.2020. Доступно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0066&from=EN>, 20. 1. 2023.
- European Commission. (2020f). *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Markets in Crypto-assets, and amending Directive (EU) 2019/1937*, COM(2020) 593 final; 2020/0265(COD), Brussels, 24.9.2020. Доступно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0593&from=EN>, 20.1.2023.
- European Commission. (2021). *Europe fit for the Digital Age: Commission proposes new rules and actions for excellence and trust in Artificial Intelligence*, Brussels, 21 April 2021, доступно на: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_1682, 21.1.2023.
- Lima Rego, M., Campos Carvalho, J. (2020). Insurance in Today's Sharing Economy: New Challenges Ahead or a Return to the Origins of Insurance, Marano, P., Noussia, K. (eds.) in: *InsurTech: A Legal and Regulatory View* (27–47). Springer.
- Marano, P. (2019). Navigating InsurTech: The digital intermediaries of insurance products and customer protection in the EU, *Maastricht Journal of European and Comparative law*, 294–315.
- Marano, P. (2016). The EU Regulation on Comparison Websites of Insurance Products, Marano, P., Rokas, I., Kochenburger, P. (eds) in: *The “Dematerialized” Insurance. Distance Selling and Cyber Risks from an International Perspective* (59–84). Cham: Springer.
- Ostrowska, M., Balcerowski, M. (2021). The Idea of Robotic Insurance Mediation in the Light of the European Union Law, Marano, P., Noussia, K. (eds.) in: *InsurTech: A Legal and Regulatory View* (199–210). Springer.
- Ostrowska, M., Ziemiak, M. P. (2020). The Concept of P2P Insurance: A Review of the Literature and EIOPA Report, *Prawo Asekuracyjne*, 31–48.
- Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC, *Official Journal of the European Union*, L 257, 28.8.2014.
- Regulation (EU) 2019/1150 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on promoting fairness and transparency for business users of online intermediation services, *Official Journal of the European Union*, L 186, 11.7.2019.
- Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2022 on contestable and fair markets in the digital sector and amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828 (Digital Markets Act), *Official Journal of the European Union*, L 265, 12.10.2022.
- Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act), *Official Journal of the European Union*, L 277, 27.10.2022.
- Regulation (EU) 2022/868 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on European data governance and amending Regulation (EU) 2018/1724 (Data Governance Act), *Official Journal of the European Union*, L 152, 3.6.2022.